

Modelul pedagogic integrativ de consiliere a familiei în instituția de învățământ

Zinaida Micleuşanu, *master în științele educației,
drd., UPS „Ion Creangă”*

Abstract

Family counseling in general, including family counseling in schools, particularly, becomes a vital necessity inside the process of strengthening and harmonization of family relationships, in this way we can observe that the social phenomenon of counseling and the profession of counselor have been strengthened in the interest of people in need. Originally, counseling was also called „advise process”. The history of “advising” reflects social change and development advisors who subsequently becomes an efficient process for the recovery of people with various life problems and behavioral deviations.

Keywords: *counseling, psychopedagogical counseling, family counseling, counselor, pedagogical model, counseling strategy, technology of counseling, finality of counseling, management of counseling, eclectic counseling.*

Fenomenul consilierii familiei în cadrul școlar reprezintă o formă indispensabilă și eficientă de ajutorare a elevului și familiei, influențată de un șir de factori ce țin de procesul de învățământ, inclusiv de criza social-economică, ce contribuie la aprofundarea crizei morale, care se manifestă în toate domeniile de activitate și viață a omului; în relațiile familiale și în educația

copiilor. Procesele globalizării, care se desfășoară vertiginos, și ritmul accelerat al schimbărilor din societatea contemporană afectează și fac tot mai dificilă și complicată viața fiecărui om și a familiei. Fiind cu greu înțelese, conștientizate și depășite, ele erodează comportamentul moral al oamenilor și conduc la devalorizarea vieții de familie, a tradițiilor și valorilor familiale.

Procesul consilierii familiei în instituția de învățământ devine din ce în ce mai important, orientarea de bază fiind centrată pe sporirea eficienței personale a elevilor și părinților, armonizarea și consolidarea relațiilor familiale, pe eficientizarea colaborării *școală – familie*, în scopul unirii eforturilor în educația tinerei generații.

Aceasta necesită o muncă asiduă și permanentă de consiliere operativă și strategică, desfășurată pe trei axe: prima presupunând lucrul cu părinții, a doua – cu elevii și a treia – activitățile mixte cu elevii, părinții și cadrele didactice.

În temeiul studiului, analizei și precizării reperelor cadrului conceptual-fenomenologic, a sumarizării și a esențializării accepțiunilor epistemologice și experiențiale în domeniul consilierii copiilor și adulților, propunem un *model pedagogic integrativ de consiliere a familiei în instituția de învățământ* (figura 1).

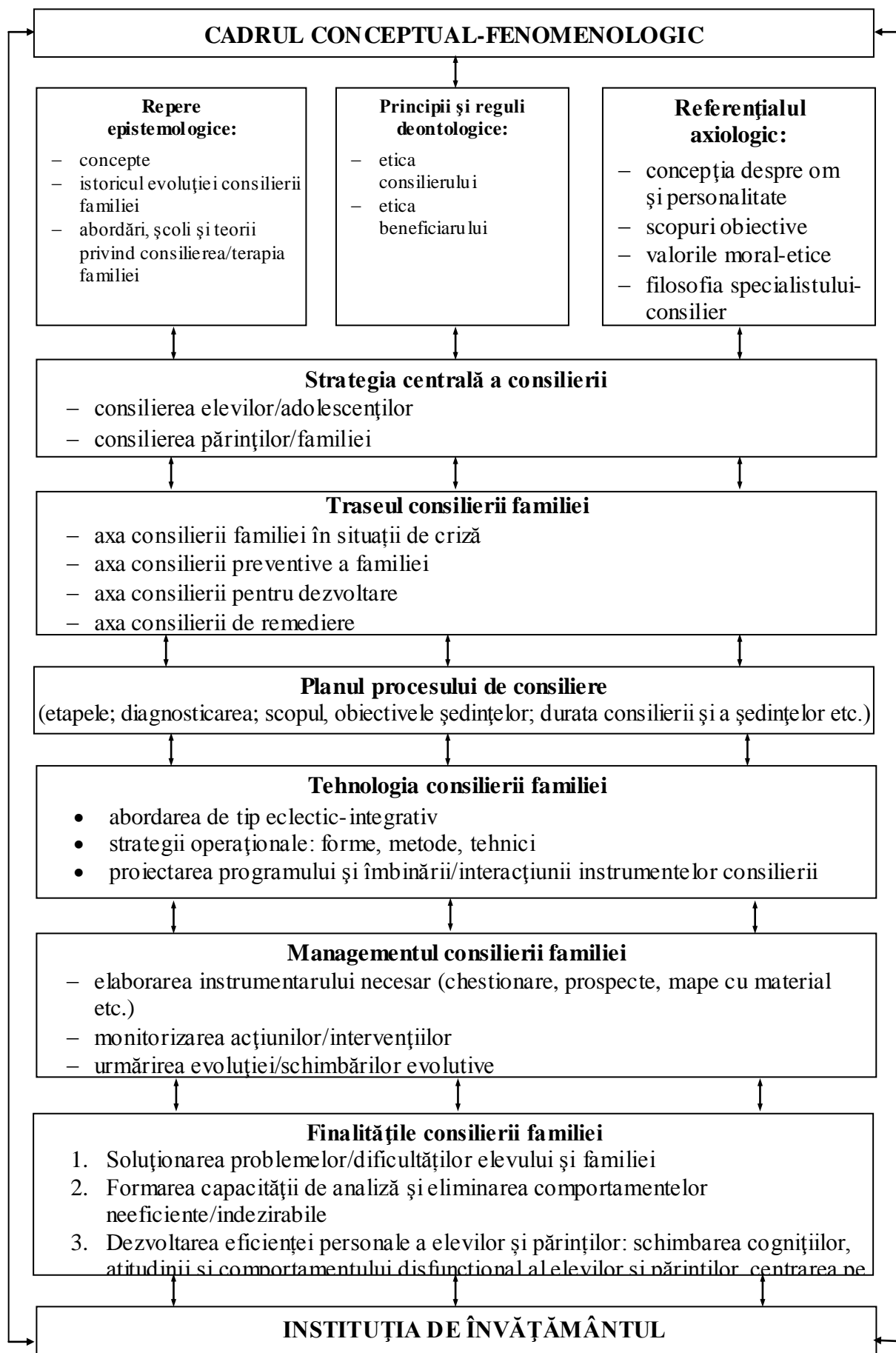

Figura 1. Modelul pedagogic integrativ de consiliere a familiei în instituția de învățământ

Modelul elaborat conține fundamentele teoretice și praxiologice ale consilierii familiei. Menționăm, în acest context, complexitatea, funcționalitatea și deschiderea lui pentru a fi dezvoltat, completat și perfecționat, adaptat pentru a fi folosit în orice instituție de învățământ.

Întrucât cercetarea noastră ține de teoria generală a educației, dar este la intersecția pedagogiei, psihologiei și sociologiei educației, am sintetizat toate dimensiunile și aspectele procesului de consiliere, inclusiv am detaliat cadrul conceptual-fenomenologic fără de care nu poate fi proiectat și realizat traseul, tehnologia, conținutul, managementul consilierii și finalitățile obținute ca produs.

În continuare, explicăm funcționalitatea celorlalte componente.

Strategia centrală a consilierii include orientarea și activitățile cu elevii/adolescenții și părinții acestora. Sigur că orientarea (pentru adult și adolescent) este aceeași și constă în armonizarea comunicării și relaționării familiale, care va contribui la eficientizarea climatului moral și a educației adolescenților. Concomitent cu această orientare, *strategia centrală* de lucru cu adulții și adolescenții va pendula în jurul *dezvoltării eficienței personale*. Traseul consilierii se va asigura de explorarea celor patru axe: *consilierea familiei în situație de criză; consilierea preventivă; consilierea pentru dezvoltare și consilierea remedială*. Evident că de axele nominalizate se va ține cont în procesul consilierii propriu-zise, însă acest lucru necesită o anumită planificare, care începe de la diagnosticarea cazului și a dificultății, complexității și specificului lui, apoi urmează stabilirea scopului, obiectivelor; corelarea lor cu numărul și durata ședințelor preconizate de consilier. În acest context, specialistul determină și planifică implicarea beneficiarilor (individual, grup sau întreaga familie; uneori este nevoie și de implicarea dirigintelui sau a unor colegi ai elevului etc.).

Tehnologia consilierii reprezintă componenta centrală a modelului. Ea include strategiile operaționale, adică formele, metodele, procedeele și tehnicile care vor fi folosite de consilier. În viziunea noastră, tehnologia începe de la căutarea și gândirea abordărilor teoretico-aplicative, accentul fiind pus pe orientarea de tip eclectic-integrativ. Argumentul de bază și detaliile explorării acestui tip de orientare/direcție le-am expus în alte lucrări; acum vom menționa doar chintesența fenomenului, prin a apela la *ideea inter- și pluridisciplinarității, a eficienței eclecticismului integrativ, valorificarea mai amplă a metodei asupra efectelor sinergice și/sau aditive ale combinării mai multor strategii* [3, p. 26], racordate, desigur, la experiența noastră.

Întrucât modelul elaborat este unul integrat, urmează să precizăm câteva momente importante. În consilierea familiei noi, am plecat de la reperele teoretico-aplicative ale consilierii ontologice complexe a acesteia, care-și demonstrează funcționalitatea sa circa 30 de ani, tip și model fundamentat și folosit pe larg de cercetătoarea Larisa Cuznețov [2]. Cu certitudine că specialistul care se va axa pe tehnologia dată va fi dator să recunoască concepția despre om și

personalitatea umană, conceptul de sănătate psihosomatică, cauzele generatoare de disfuncționalități, școlile, teoriile și metodele de psihoterapie și consiliere. Totodată, specialistul care se ocupă de consilierea familiei/copiilor, adulților trebuie să cunoască și să dirijeze cu măiestrie *implicațiile educaționale de orientare comportamentală* (centrată pe învățare, care reprezintă modalitatea esențială de adaptare la mediu) și *implicațiile educaționale de orientare experiențială* (centrată pe sporirea abilităților/competențelor beneficiarului de conștientizare și valorificare optimă a propriului potențial intelectual și psihofizic; sporirea eficienței personale etc.).

Bineînțeles, manifestarea integrării ansamblului de metode, procedee și tehnici se poate observa la nivel teoretic și practic.

Noi suntem adepții explorării conștiente a eclecticismului teoretic, deoarece crearea unui cadru conceptual care sintetizează cele mai bune/performante elemente ce aparțin abordărilor teoretice reprezintă garanția deschiderii noilor posibilități de valorificare practică a metodelor, procedeele și tehnicilor și, invers, eclecticismul, practic, deseori asigură aprofundarea cunoașterii epistemologiei procesului de consiliere.

Menționăm că *forma de consiliere* ține de modalitatea organizării subiecților consiliați, *metoda* reprezintă calea concretă de acționare asupra individului; *procedeul* presupune un detaliu/o operație al/a metodei, iar *tehnica* poate include un ansamblul de procedee [1]. Considerăm rezonabil să menționăm faptul că în oricare activitate, fie ea educațională, de corecție sau de consiliere/terapie, metoda, procedeul și tehnica pot să-și schimbe poziția în funcție de caz, necesitate, reacția beneficiarului, competența și măiestria consilierului.

Proiectarea programului consilierii depinde de situația concretă/cazul concret, de faptul cine va fi consiliat (numai elevul sau și părinții acestuia), de orarul activităților instituției de învățământ și de particularitățile individual-tipologice ale persoanei. Programele pot fi de scurtă durată (1-3 ședințe), de durată medie (4-7 ședințe) și de lungă durată (8-12 ședințe; timpul ocupat poate fi de circa două luni, în caz de acordare a ajutorului în scopul optimizării procesului de învățare la elevi etc.).

Managementul consilierii include o activitate interconexă a specialistului, pentru a monitoriza permanent acțiunile sale în corelație cu observarea reacțiilor beneficiarului, elaborarea instrumentarului necesar, urmărirea evoluției și calității schimbărilor, pentru a păstra, intensifica sau a redimensiona intervențiile. Managementul consilierii se desfășoară în baza respectării stricte a deontologiei profesionale, inclusiv a drepturilor omului.

Finalitățile consilierii familiei în instituția de învățământ au la bază: soluționarea problemelor/dificultăților elevului și familiei; schimbarea cognițiilor, atitudinii și comportamentului disfuncțional al elevilor și părinților; formarea capacității de analiză și eliminarea

comportamentelor neeficiente, ceea ce ar conduce la armonizarea relațiilor adolescenți – părinți, optimizarea climatului și educației familiale, orientarea spre un mod sănătos și demn de viață.

În esență, modelul elaborat conține reperetele teoretico-aplicative ale consilierii familiei în instituția de învățământ, care au fost valorificate în etapa de formare a experimentului desfășurat în Liceul Teoretic „Iulia Hașdeu”, pe un lot de 112 subiecți, elevi din clasele a X-a – a XII-a, și părinții acestora. Activitățile experimentale s-au desfășurat în semestrul II (II-III-IV) al anului de studii 2013-2014 și pe parcursul anului de studii 2014-2015 (IX-X-XI-XII-II-III-IV), în total zece luni calendaristice.

Formele de lucru au fost selectate și îmbinate astfel încât să putem combina consilierea familiei și a elevilor în situații de criză cu cea preventivă, remedială și consilierea pentru dezvoltare. Investigația preliminară și experiența noastră în calitate de psiholog în liceu ne-au permis să observăm că anume acțiunile paralele, sinergice cu elevii și părinții acestora, îmbinarea optimă a variatelor forme și metode asigură eficiența rezultatelor.

Astfel, pe parcursul acestei perioade au fost organizate:

- zece ședințe de consiliere colectivă cu părinții și diriginții, axate pe informare;
- zece ședințe de consiliere colectivă cu elevii, axate pe informare;
- trei conferințe practice, la care au participat adulții/părinții, managerii școlii, diriginții și elevii claselor de liceu;
- patru ateliere de consiliere a focus-grupurilor (formate conform criteriului de similitudine a problemei/dificultății);
- 121 de ședințe de consiliere individuală a elevilor;
- 22 de ședințe de consiliere a familiilor care au solicitat ajutor;
- două activități de tipul atelierelor de exersare, destinate soluționării problemelor/dificultăților familiale (master-class).

Activitățile nominalizate au fost incluse într-un program amplu de intervenții psihopedagogice.

Bineînțeles că au fost aplicate câteva metode de bază: *convorbirea individuală*, *convorbirea socratică*, *prezentările PowerPoint*, urmate de *brainstorming*, *metaforă*, *portofoliul familiei* (cu variate sfaturi și metodele de soluționare a dificultăților etc.) și *mapa transmisibilă* (set de informații tematice privind educația/autoeducația adolescenților, adulților etc.).

Bibliografie

1. Antonesei L. (coord.) Ghid pentru cercetarea educației. Iași: Polirom, 2009, 189 p.
2. Cuznețov Larisa. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex-Com SRL, 2015. 488 p.
3. Dafinoiu I. Elemente de psihoterapie integrativă. Iași: Polirom, 2007. 230 p.

4. Dumitru I.A.I. Consiliere psihopedagogică. Iași: Polirom, 2008. 332 p.
5. Konya Z., Konya A. Terapie familială sistemică. Iași: Polirom, 2012. 296 p.
6. Micleușanu Z., Cuznețov Larisa, Bazele consilierii. Ghid metodologic. Chișinău: Primex-Com SRL, 2015. 127 p.